

TOT s'hi val?

Pep Molist

L'animació a la lectura a debat

La proliferació d'activitats i de projectes d'animació a la lectura en els darrers anys, tant en biblioteques com en escoles, ens ha conduït a fer una aturada en el camí i un exercici de reflexió, que hem portat a terme amb l'opinió de quatre persones relacionades amb el món de la lectura des d'àmbits professionals diversos, des d'espais geogràfics també diferents, i des de la seva experiència contrastada. Ells són, per ordre alfabètic: Mariano Coronas, mestre de primària a l'escola Miguel Servet de Fraga i responsable de la biblioteca escolar del centre; Elisenda Figueras, directora de Taleia Cultura; Imma Pujol, bibliotecària de l'Àrea Infantil de la Biblioteca Pública de Tarragona, i Roser Ros, narradora, pedagoga i responsable de projectes d'animació, entre d'altres. La seva opinió al voltant d'un seguit de preguntes que parteixen de l'arrel del tema ens serveix per redefinir l'animació a la lectura, per no oblidar-ne l'essència i per analitzar la seva situació en els nostres dies.

1. La lectura, s'ha d'animar?

Algú afirmava fa uns anys, de forma burleta, que llegir devia ser una activitat tan i tan avorrida, que necessitava d'algú que l'animés. Davant d'una pregunta i d'una afirmació semblants, l'Elisenda Figueras recorre a la base, al diccionari, per definir el verb animar «*acció de donar ànima, de donar vida*», i per dir que s'han d'engrescar, s'han d'apropar els infants i joves a la lectura per tal que aquesta passi a formar part de la seva quotidianitat. I amb aquesta afirmació coincideix amb Roser Ros, que afegeix que «aquesta s'ha de convertir en quelcom tan important com mirar la tele, anar d'excursió...» i assegura, però, que no està d'acord amb el «tot s'hi val» que es practica sovint en les activitats d'animació.

L'Imma Pujol creu, contràriament a l'afirmació burleta amb què iniciàvem aquest seguit de respostes, que el llibre ja conté suficients atractius, i que són els nostres infants i joves els qui cal d'engrescar a llegir-lo.

Tot valorant

les estadístiques que apareixen sovint sobre la lectura, Mariano Coronas diu que si no s'hagués d'animar a llegir, no estaríem gastant tanta saliva al voltant del tema de la lectura, una activitat que no té el favor de la majoria de ciutadans. Com que el fet de llegir requereix un esforç personal superior al necessari davant d'altres mitjans, per a ell, és molt evident que la lectura necessita també un esforç major, per engrescar-s'hi.

2. Què entens per animació a la lectura?

Amb tots quatre entrevistats ens endinsem una mica més en l'arrel per definir exactament què és l'animació a la lectura, els seus objectius i les seves pretensions. Sembla que tots quatre en tenen una opinió semblant i convergeixen en el mateix.

L'Imma Pujol i l'Elisenda Figueras la defineixen de forma concreta i contundent com «un seguit d'actuacions integrades dins d'un projecte global de foment a la lectura, programades i planificades al voltant d'uns objectius clars i coherents, que conflueixen en un de sol: encomanar les ganes de llegir». Maria-

no Coronas afegeix dos adjectius a aquest seguit d'actuacions, per a ell han de ser accions naturals i constants per tal d'apropar els infants als llibres i altres suports, i això inclou: llegir als alumnes tots els dies en veu alta, acudir amb els alumnes sovint a la biblioteca escolar, servir de model lector als alumnes, portar llibres a les mans a diari, anar als llibres a buscar explicacions als interrogants, parlar de lectures i recomanar-ne...

L'Imma Pujol ens recorda el nord de l'animació per no perdre'ns pels molts itineraris possibles, tot assegurant que els camins de l'animació són i poden ser molt diversos, però cal no oblidar que tots ells són mitjans per assolir també un únic objectiu: crear lectors.

La Roser Ros amplia la definició tot dient que l'animació és treballar per posar a l'abast de possibles lectors:

- Espais (biblioteques —públiques i escolars—, llibreries, programes de televisió i ràdio, exposicions...).
- Llibres i d'altres suports.
- Gent capacitada per orientar, per recomanar, per encomanar...

3. Des del teu àmbit, fes una valoració de la situació actual de l'animació:

D'aquesta valoració se'n desprèn que en el terreny de l'animació i de la lectura s'ha avançat considerablement respecte a la situació de fa uns

anys. Però que la balança, on es posen els aspectes positius en un cantó i els negatius en un altre, es decanti clarament cap a aquests darrers significa que encara s'arrossegueu greus mancances (entre elles el mal endèmic de les biblioteques escolars) i que els elements que es van afegint a un engranatge que va creixent inexorablement sovint fan oblidar o difuminar la visió de l'horitzó concret de l'animació a la lectura.

Aspectes positius:

- Una notable sensibilització de les administracions cap al tema, segurement alertades per les enquestes negatives. Algunes d'elles estan impulsant projectes, tot i que manca un pla general que englobi totes les iniciatives i que doni cobertura als diversos esforços.
- Un augment de professionals de la narració i de l'animació a la lectura.
- L'arribada del que la Roser Ros anomena la «bibliomassa», o la proliferació d'equipaments capaços de posar a l'abast de tot aquell que s'atreveixi a entrar a les biblioteques tota mena de productes, i una gran diversitat de projectes i d'activitats al voltant de la lectura i de fomentar-la. La periodicitat de moltes de les propostes afavoreix la creació d'hàbits en els lectors, l'assignació de recursos pressupostaris, espais adequats i acollidors, i el paper dels bibliotecaris com a principals promotors de la lectura.

Aspectes negatius:

- A l'escola, hi continua havent bona voluntat però un notable descon-

cert. En ser el llibre un objecte tan antic que no necessita ni piles ni endolls, qualsevol persona creu saber què se n'ha de fer. Es manté encara la pedagogia de la fitxa clàssica i el repertori d'activitats gramaticals, de comprensió... I sobta l'escàs coneixement de la literatura per part dels professionals.

- L'animació a la lectura a l'escola ha de passar per la biblioteca escolar. Tots els centres n'haurien de tenir, amb condicions, un horari ampli, fons adequats i un grup de persones dinamitzadores al seu capdavant.
- Els animadors naturals haurien de ser els pares, els mestres i els bibliotecaris, en els àmbits que els són propis, però hi ha moltes carències i en pocs llocs hi ha una bona coordinació entre aquests tres estaments.
- L'abús d'actuacions que, sota el pretext d'animar a llegir, desenvolupen activitats allunyades d'aquest fi. A les biblioteques, per exemple, costa veure la coherència de les activitats que haurien de conduir cap a la lectura i que, sense deixar de ser amenes, no s'excideixin en els seus plantejaments lúdics. Alguns animadors i també certs programadors obliden que l'objectiu de les seves activitats és, en última instància, la lectura, no les arts del carrer.
- Pocs projectes a la biblioteca i a l'escola contemplen complacitats amb altres agents, especialment la família, amb la qual

cosa l'activitat queda com un fet aïllat, lúdic mentre dura, però poc normalitzat en el dia a dia.

- La quantitat de narradors no és sinònim de qualitat i de professionalitat. Si ningú no ho coordina, cada vegada es veuran coses més allunyades de la sensibilitat lectora a les biblioteques.
- Intromissió de persones que es dediquen a l'animació i poc tenen a veure amb la literatura.
- La demanda de resultats immediats provoca sovint una manca de planificació i la programació d'activitats que no condueixen a la lectura. Es dona sovint la programació per la programació, perquè és el que toca fer.
- Manca d'estudis que permetin saber la repercussió de les activitats en els índexs i hàbits de lectura.
- Falta molta coordinació entre agents institucionals i civils per aconseguir projectes integrals de foment de la lectura, si més no a nivell municipal.

4. Amb l'animació s'aconsegueixen lectors? Com es mesura l'animació?

En aquest apartat, gairebé tots els entrevistats es mouen en el terreny incert de les sensacions, tot i que tenen clar, com així afirma la Imma Pujol, que si és un projecte

de foment de la lectura planificat, conscient i constant, sí que aconseguix lectors a mitjà i a llarg termini. Si el préstec de les biblioteques augmenta, diu, és ben cert que també deu augmentar el nombre de lectors.

Coincideixen a dir que hi ha gestos, actituds i sensibilitats apreciables en els usuaris i alumnes que ens poden donar la mesura per saber si el projecte de foment impulsat està en el bon camí.

És l'Elisenda Figueras, segurament per la seva feina de cap d'una empresa de gestió cultural, qui ens dona els elements a tenir en compte a l'hora d'avaluar un projecte. Assegura que els bons projectes sí que aconseguixen lectors, o sigui, aquelles propostes que tenen en compte el públic a qui s'adrecen, els terminis per aconseguir objectius, els recursos que s'apliquen i els mètodes d'avaluació.

Segons diu, els projectes engloben accions i activitats. Algunes, com clubs de lectura, tallers, guies de lectura, exposicions temàtiques..., contribueixen a facilitar directament l'accés a la lectura, quan hi ha persones disposades a participar-hi. Però actualment costa que un usuari agafi i consulti la guia, assisteixi a la

conferència... Això demana noves estratègies de comunicació per arribar a nous públics.

Per mesurar un projecte, cal plantejar-se dos nivells: la quantitat (nombre de lectors nous) i la qualitat (augment de llibres llegits, pas d'un gènere a un altre...). Diu que, encara que sembli contradictori, la primera és la més difícil de quantificar, ja que ens podem basar en el préstec o en la compra, i només serà això, préstec o compra. Les mesures qualitatives no són tan objectives, però poden permetre una aproximació més real. L'enquesta als lectors, les converses amb els participants en les activitats, l'observació des del taulell... són algunes de les eines que ens poden facilitar indicadors, això sí, amb un projecte de seguiment a mig termini.

5. Per acabar, ho farem amb els aspectes clau que, segons els enquestats, hauria de tenir qualsevol acte d'animació per guiar l'infant cap a la lectura.

1. Que l'acte formi part d'un projecte planificat d'animació a la lectura. Amb continuïtat, si més no a mig termini, i que per tant estigui complementat amb altres propostes.

2. Que l'activitat sigui engrescadora i participativa, però no cal que sigui especial ni extraordinària.
3. Que es proposi com a un referent valorat i positiu, i que mai no sigui entès com una activitat obligatòria.
4. Que compti amb un espai adequat i amb la presència de llibres.
5. Que sigui capaç de transmetre entusiasme, i d'oferir experiències emotives de lectura.
6. Que s'adapti a l'edat de l'oient.
7. Que compti amb animadors capacitats (tot i sabent que cal donar oportunitats per adquirir-hi experiència).
8. Que provoqui les ganes de llegir, de mirar il·lustracions, d'acudir al llibre, tot i que aquest desig no es satisfaci de manera immediata.
9. Que conduïxi al llibre, o bé, que parteixi del llibre. El llibre sempre ha de ser el punt de partida i d'arribada.

